

kruszywa, obowiązki producentów

Tomasz KUBUSZEWSKI¹
Stefan GÓRALCZYK

OBOWIĄZKI I PRAWA PRODUCENTÓW KRUSZYW WYNIKAJĄCE Z ROZPORZĄDZENIA NR 305/2011

We wszystkich państwach członkowskich UE w dniu 1 lipca 2013 r. weszło w życie Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 305/2011 ustanawiające zharmonizowane warunki wprowadzania do obrotu wyrobów budowlanych i uchylające Dyrektywę Rady 89/106/EWG. Rozporządzenie to nałożyło na producentów wprowadzających na rynek wyroby budowlane (w tym kruszywa) nowe obowiązki oraz określiło ich prawa i zasady odstępstw od wymagań zawartych w tym dokumencie.

1. WSTĘP

Członkostwo Polski w Unii Europejskiej (od 1 maja 2004 r.) wymagało w określonych obszarach dostosowanie prawodawstwa krajowego do wspólnotowego. Dotyczyło to produkcji i wprowadzania na rynek wyrobów budowlanych na podstawie Dyrektywy Rady nr 89/106/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. *ws. zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do wyrobów budowlanych* wdrożonej do krajowego prawa poprzez akty wykonawcze Ministra Infrastruktury. Do krajowego prawa w dniu 1 lipca 2013 r. weszło bezpośrednio Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 305/2011 z dnia 9 marca 2011 r. *ustanawiające zharmonizowane warunki wprowadzania do obrotu wyrobów budowlanych i uchylające dyrektywę Rady 89/106/EWG* (dalej w tekście Rozporządzenie 305/2011). Akt ten reguluje na nowo zasady wprowadzania do obrotu

¹ Instytut Mechanizacji Budownictwa i Górnictwa Skalnego, Warszawa
t.kubuszewski@imbigs.pl s.goralczyk@imbigs.org.pl

wyrobów budowlanych, w tym m.in. określa obowiązki dla producentów i możliwości odstępstw od nich. Skupiono się przede wszystkim na producentach kruszyw i kamienia.

2. OBOWIĄZKI PRODUCENTÓW WYROBÓW BUDOWLANYCH

Rozporządzenie 305/2011 w art. 11 nakłada m.in. określone obowiązki; producenci: sporządzają deklarację właściwości użytkowych, umieszczają na wyrobie, opakowaniu lub dokumentach dostawy znak CE, przechowują dokumentację techniczną i deklarację właściwości użytkowych przez 10 lat, zapewniają procedury gwarantujące utrzymanie deklarowanych właściwości użytkowych w seryjnej produkcji oraz współpracują z właściwymi organami krajowymi i na ich żądania dostarczają im wszelkich niezbędnych informacji koniecznych do wykazania zgodności wyrobu budowlanego. Przepis ten zawiera także wymagania odnośnie identyfikowalności wyrobu oraz zasad postępowania producentów przy wprowadzaniu przez nich wyrobów na rynek wyrobów niezgodnych z deklaracją właściwości użytkowych lub innymi wymaganiami rozporządzenia. W jego treści są także wymagania dla producentów, odnoszące się do dostarczania deklaracji właściwości użytkowych i zasad stosowania oznakowania CE oraz zawartości deklaracji właściwości użytkowych. W zależności o systemu zgodności, którym jest objęty wyrób budowlany, jego producent powinien spełnić szereg dodatkowych wymagań, wynikających np. z wprowadzenia systemu zakładowej kontroli produkcji, badań typu, badań okresowych itp.

3. DEKLARACJA WŁAŚCIWOŚCI UŻYTKOWYCH WYROBU

Deklaracja właściwości użytkowych wyraża właściwości użytkowe wyrobów budowlanych i obejmuje:

- określenie typu wyrobu, system/systemy oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych (załącznik V rozporządzenia),
- numer referencyjny i datę wydania normy zharmonizowanej lub europejskiej oceny technicznej, która została zastosowana do oceny każdej zasadniczej charakterystyki oraz numer zastosowanej specjalnej dokumentacji technicznej oraz wymagania, które wyrób spełnia zgodnie z zapewnieniem producenta,
- zamierzone zastosowanie/ zastosowania wyrobu zgodnie z mającą zastosowanie zharmonizowaną specyfikacją techniczną, wykaz zasadniczych charakterystyk określonych w tej specyfikacji dla deklarowanego zamierzonego zastosowania lub zastosowań wyrobu,
- właściwości użytkowe co najmniej jednej z zasadniczych charakterystyk wyrobu odpowiednich dla deklarowanego zamierzonego zastosowania/zastosowań, właściwości użytkowe, wyrażone w poziomach lub klasach lub w sposób

opisowy, jeśli jest to konieczne, na podstawie obliczeń, w odniesieniu do jego zasadniczych charakterystyk, zgodnie z art. 3 ust. 3,

- właściwości użytkowe tych zasadniczych charakterystyk wyrobu budowlanego, które wiążą się z zamierzonym zastosowaniem/zastosowaniami, z uwzględnieniem przepisów odnoszących się do zastosowań w miejscu, gdzie producent zamierza udostępnić wyrób na rynku.

W porównaniu z wymaganą deklaracją zgodności wydawaną na podstawie dyrektywy Rady 89/106/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. *ws. zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do wyrobów budowlanych*, zawartość deklaracji właściwości użytkowych wykazuje znaczne różnice. Należy w niej odnieść się do systemu oceny zgodności, zidentyfikować wyrób niepowtarzalnym kodem, określić partię, której ten dokument dotyczy. Ponadto, należy podać deklarowane właściwości użytkowe wyrobu. Są to dane, których deklaracja zgodności nie wymagała. Dlatego też producenci wyrobów budowlanych, w tym kruszyw nie mogą ograniczyć się tylko do zmiany nazwy wydawanej deklaracji, ale przeanalizować konieczną zawartość i sporządzić od podstaw nowy dokument.

Inaczej sytuacja wygląda, jeśli chodzi o dokument znakowania CE. Wzór tego dokumentu znajduje się w normach zharmonizowanych z dyrektywą, które na mocy art. 65 Rozporządzenia 305/2011 mają także odniesienie do tego rozporządzenia. Producenci nie muszą znacząco przeformatowywać tego dokumentu w świetle aktualnie obowiązującego prawa.

4. DOSTARCZANIE DEKLARACJI WŁAŚCIWOŚCI UŻYTKOWYCH

Dla każdego wyrobu udostępnianego na rynku dostarcza się kopię deklaracji właściwości użytkowych w formie papierowej albo przesyła się ją drogą elektroniczną. W przypadku, gdy partia tego samego wyrobu dostarczana jest jednemu użytkownikowi, może jej towarzyszyć kopia deklaracji właściwości użytkowych w formie papierowej albo przesłana drogą elektroniczną. Kopię deklaracji właściwości użytkowych w formie papierowej dostarcza się na żądanie odbiorcy. W drodze odstępstwa kopia deklaracji właściwości użytkowych może zostać udostępniona na stronie internetowej według warunków ustalonych przez Komisję, a deklaracja właściwości użytkowych jest dostarczana w języku/językach wymaganym przez państwo członkowskie, w którym wyrób jest udostępniony.

W przypadku potwierdzonej badaniami okresowymi zmiany parametrów wyrobu budowlanego (np. w przypadku kruszyw parametru PSV lub LA), do deklaracji właściwości użytkowych nie wprowadza się zmian, ale wydaje się nową deklarację. Wyrób o innych parametrach niż poprzednie traktuje się, jako nowy wyrób, a nie ten sam o innych parametrach.

5. ODSTĘPSTWA OD OBOWIĄZKÓW

Rozporządzenie daje niektórym producentom, pod ściśle określonymi warunkami, możliwość odstąpienia od sporządzania i dostarczania deklaracji właściwości użytkowych przy wprowadzaniu wyrobu objętego normami zharmonizowanymi do obrotu. Warunki te mogą wystąpić wówczas, gdy wyrób budowlany jest produkowany:

- jednostkowo lub na zamówienie w nieseryjnym procesie produkcyjnym w odpowiedzi na specjalne zlecenie oraz wbudowywany w jednym określonym obiekcie budowlanym przez producenta, który ponosi odpowiedzialność za bezpieczne wbudowanie wyrobu w obiekty budowlane, zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami krajowymi i na odpowiedzialność osób, które zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami krajowymi są odpowiedzialne za bezpieczne wykonanie obiektów budowlanych,
- na terenie budowy w celu wbudowania go w dane obiekty budowlane zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami krajowymi i na odpowiedzialność osób, które zgodnie z przepisami krajowymi są odpowiedzialne za bezpieczne wykonanie obiektów budowlanych,
- w sposób tradycyjny lub zgodny z wymogami ochrony zabytków i w nieprzemysłowym procesie produkcyjnym w celu właściwej renowacji obiektów budowlanych urzędowo chronionych, jako część wyznaczonego środowiska lub z powodu ich szczególnej wartości architektonicznej lub historycznej zgodnie z przepisami krajowymi.

Wynika stąd, że możliwości wykorzystania ww. odstępień od obowiązku sporządzania deklaracji właściwości użytkowych wyrobu budowlanego w przypadku ogromnej większości polskich producentów kruszyw nie będzie możliwe, a jeśli tak, to będzie się to ograniczało do nikomej części produkcji.

Artykuły 37 i 38 rozporządzenia dają mikroprzedsiębiorstwom możliwości skorzystania w procesie oceny i weryfikacji stałości właściwości użytkowych z procedur uproszczonych, w odniesieniu np. do przeprowadzania badań typu. W takim przypadku, producent dokonuje tejże oceny w oparciu o specjalną dokumentację techniczną po wykazaniu jej równoważności z procedurami ustalonymi w normach zharmonizowanych.

Na podstawie preambuły rozporządzenia 305/2011, organy tworzące prawo, także przedmiotowe przepisy, powinny umożliwiać mikroprzedsiębiorcom zmniejszanie kosztów wprowadzania wyrobów do obrotu, wykorzystywanie badań wykonywanych przez stronę trzecią lub uniknięcie powielania badań już wykonanych.

Alternatywne sposoby wprowadzania niektórych wyrobów budowlanych do obrotu w pewnych przypadkach umożliwia także akt prawa krajowego (ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. *o zmianie ustawy o wyrobach budowlanych oraz ustawy o systemie oceny zgodności*). Ustawa ta jednocześnie precyzuje, że jeśli wyrób budowlany, np. kruszywa, jest objęty zharmonizowaną specyfikacją techniczną lub europejską

aprobata techniczną, to jedynym sposobem jego wprowadzenia może być ścieżka wyznaczona przez analizowane rozporządzenie. W innym przypadku możliwe jest wprowadzenie wyrobu do obrotu po oznakowaniu go znakiem budowlanym B i wystawieniu krajowej deklaracji zgodności, potwierdzającej zgodność z polską normą niezharmonizowaną lub (nieuropejską) aprobatą techniczną.

6. OCENY ZGODNOŚCI I OBOWIĄZKI Z NORM ZHARMONIZOWANYCH

Rozporządzenie 305/2011 przewiduje w załączniku V systemy oceny zgodności 1+, 1, 2+, 3 i 4. Na podstawie decyzji Komisji Europejskiej, ocena i weryfikacja stałości właściwości użytkowych kruszyw odbywa się w systemie 2+ lub 4 w zależności od tego, czy zastosowanie wyrobu wymaga/nie wymaga wysokiego poziomu bezpieczeństwa. Systemy 2+ i 4 przewidują dla producentów te same obowiązki, czyli ustalenie typu wyrobu na podstawie badań typu oraz wprowadzenie systemu zakładowej kontroli produkcji, przy czym w systemie 2+ oceny systemu ZKP dokonuje jednostka notyfikowana i sprawuje nad nim coroczny nadzór:

- w systemie 2+
 - producent przeprowadza: ustalenia typu wyrobu na podstawie badań typu (w tym pobierania próbek), obliczeń typu, tabelarycznych wartości lub opisowej dokumentacji wyrobu, zakładową kontrolę produkcji, badania próbek pobranych w zakładzie zgodnie z ustalonym planem badań,
 - notyfikowana jednostka certyfikująca kontrolę produkcji wydaje certyfikat zgodności zakładowej kontroli produkcji na podstawie: wstępnej inspekcji zakładu produkcyjnego i zakładowej kontroli produkcji, stałego nadzoru, oceny i ewaluacji zakładowej kontroli produkcji.
- w systemie 4
 - producent przeprowadza ustalenie typu wyrobu na podstawie badań typu, obliczeń typu, tabelarycznych wartości lub opisowej dokumentacji wyrobu, zakładową kontrolę produkcji,
 - brak zadań dla jednostki notyfikowanej.

Systemy 2+ i 4 przewidują dla producentów te same obowiązki, czyli ustalenie typu wyrobu na podstawie badań typu oraz wprowadzenie systemu zakładowej kontroli produkcji, przy czym w systemie 2+ oceny systemu ZKP dokonuje jednostka notyfikowana i sprawuje nad nim coroczny nadzór.

7. PUNKT KONTAKTOWY

Rozporządzenie 305/2011 wprowadza w art. 10 w każdym państwie członkowskim wspólnoty instytucje punktu kontaktowego ds. wyrobów budowlanych. Zadaniem tych punktów jest przede wszystkim dostarczanie przejrzystych i łatwych do zrozu-

mienia informacji o obowiązujących przepisach, dotyczących zamierzonego zastosowania wyrobu budowlanego. Punkt ten powinien mieć możliwość działania pozwalającą na uniknięcie konfliktów interesów.

Krajowym punktem kontaktowym jest prowadzony przez Główny Urząd Nadzoru Budowlanego (www.gunb.gov.pl). GUNB zastrzega, że punkt kontaktowy działa tylko w zakresie określonym w rozporządzeniu 305/2011 i nie prowadzi działań:

- interpretacji przepisów rozporządzenia, ustawy o wyrobach budowlanych i innych przepisów, dotyczących wyrobów budowlanych (w tym zakresie informacji udziela Departament Wyrobów Budowlanych),
- udzielania informacji prasowych (w tym zakresie informacji udziela Rzecznik Prasowy GINB), porad administracyjno-prawnych (np. ocena dokumentów producenta lub posiadanych przez konkretny wyrób właściwości użytkowych, ponieważ to producent, importer lub sprzedawca musi zdecydować, czy wprowadzany do obrotu lub udostępniany wyrób posiada określone wymagania).

8. PORÓWNANIE OBOWIĄZKÓW PRODUCENTÓW

Przed wejściem w życie rozporządzenia 305/2011 producenci wprowadzając wyrób budowlany do obrotu musieli spełnić wymagania Dyrektywy 89/106/EWG. Dokument ten był mniej szczegółowy, rozporządzenia różniły go różne kwestie, ale także w szerokim zakresie wymagania pokrywały się. Porównanie wymagań tych regulacji przedstawiono w tabeli.

Tabela. Porównanie niektórych obszarów rozporządzenia 305/2011 oraz Dyrektywy 89/106/EWG
Table. Comparison of some aspects of regulation 305/2011 and Directive 89/106/EEC

Obszar	Dyrektywa 89/106/EWG	Rozporządzenie 305/2011
Deklaracja właściwości użytkowych wyrobu budowlanego	–	+
Deklaracja zgodności wyrobu budowlanego	+	–
Dokument znakowania CE	+	+
Systemy oceny zgodności	1, 1+, 2, 2+, 3, 4	1, 1+, 2+, 3, 4
Punkt kontaktowy ds. wyrobów budowlanych	–	+
Ułatwienia i procedury uproszczone dla mikroprzedsiębiorców	–	+
Odwolywanie się do norm zharmonizowanych	+	+
Upoważniony przedstawiciel	+	+

Wyliminowany został system 2, w którym jednostka notyfikowana tylko certyfikowała system ZKP, ale nie sprawowała nad nim nadzoru. Biorąc pod uwagę ścieżkę dla producentów kruszyw przy wprowadzaniu wyrobów do obrotu, należy stwierdzić, że jest ona zbieżna z określoną w dyrektywie. Obowiązują te same systemy zgodności

i te same normy zharmonizowane. W odniesieniu do wymagań systemu ZKP kruszyw zmian nie ma.

Generalnie, producent kruszyw, chcąc wprowadzić swój wyrób na rynek powinien przeprowadzić wstępne badanie, wdrożyć i stosować system zakładowej kontroli produkcji przynajmniej w systemie 4, w ramach którego przeprowadzane są okresowe badania, opracować deklarację właściwości użytkowych i ją udostępniać w określony przepisami sposób, opracować i dołączać do wyrobu dokument znakowania CE.

Przepis art. 12 rozporządzenia, podobnie jak uchylona dyrektywa, daje możliwość importu i wprowadzania na rynek wyrobów budowlanych przez producentów spoza UE. Odbywa się to za pośrednictwem tzw. upoważnionego przedstawiciela z krajów Wspólnoty. Producent (spoza UE) daje upoważnionemu przedstawicielowi pełnomocnictwo, w ramach którego może on co najmniej przechowywać deklarację właściwości użytkowych i współpracować z właściwymi organami krajowymi w sprawach związanych z wykazaniem zgodności wyrobu.

Na rynku polskim w przypadku kruszyw mamy do czynienia z importem wyrobów skalnych z Ukrainy. Z corocznego programu dotyczącego prac Unii Europejskiej w zakresie standaryzacji wynika, że w odniesieniu do wyrobów budowlanych, zwłaszcza kruszyw i kamienia, planuje się wprowadzenie do norm wymagań dla metod oceny zawartości substancji niebezpiecznych i wielkości promieniowania jonizującego (European standardization, 2014). Zaleca się także rozwój Eurokodów, tj. specjalistycznych norm projektowych.

9. WNIOSKI

- Rozporządzenie 305/2011 wprowadza nowe obowiązki dla producentów i ułatwienia oraz wprowadza w zakresie sporządzania i dostarczania przez producentów deklaracji właściwości użytkowych wyrobu procedury uproszczone (dla mikroprzedsiębiorców).
- Obowiązki producentów wyrobów budowlanych, wynikające z procedury oceny i weryfikacji właściwości użytkowych wyrobu są podobne do tych wynikających z procedury oceny zgodności wyrobów budowlanych.
- Wprowadzając wyroby budowlane na rynek, zarówno w oparciu o rozporządzenie jak i była dyrektywę producenci wykorzystują normy zharmonizowane.
- Rozporządzenie wprowadza instytucje punktu kontaktowego ds. wyrobów budowlanych, którego zadaniem jest przede wszystkim dostarczanie przejrzystych i łatwych do zrozumienia informacji o obowiązujących przepisach, dotyczących zamierzonego zastosowania wyrobu budowlanego.

LITERATURA

Dyrektywa Rady nr 89/106/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. *ws. zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do wyrobów budowlanych.*

Preliminary draft of the annual Union work programme on European standardisation, Brussels 2014.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 305/2011 z dnia 9 marca 2011 r. *ustanawiające zharmonizowane warunki wprowadzania do obrotu wyrobów budowlanych i uchylające dyrektywę Rady 89/106/EWG.*

Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. *o systemie oceny zgodności*, Dz.U.2010.138.935 ze zm.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o wyrobach budowlanych*, Dz.U.2004.92.881 ze zm.

Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. *o zmianie ustawy o wyrobach budowlanych oraz ustawy o systemie oceny zgodności*, Dz.U.2013.898.

www.gunb.gov.pl

THE OBLIGATIONS AND THE RIGHTS OF PRODUCERS OF
CONSTRUCTION PRODUCTS UNDER REGULATION (EC) No. 305/11 (CPR)

On July 1, 2013 in all the EU Member States entered into force a regulation of the European Parliament and of the Council (EU) No 305/2011. It introduces harmonised conditions for the placing on the market of construction products and repealed the previous Council Directive 89/106/EEC. Regulation imposed on manufacturers introducing on the market of construction products (including aggregates) new obligations and defined their rights and principles for derogations from the requirements of this document, which briefly discussed in the following article.